

EU-projekt: Combating Poverty in Europe (COPE 2012-2015)

Europa 2020-strategin: bl a fattigdomsbekämpning

(minst 20 miljoner färre ska leva i fattigdom)

Relativ fattigdom: 2008 - 80 miljoner (16,5%)

2015 - 119 miljoner (23,8%)

Ekonomiskt bistånd i europeiskt perspektiv

16,1%

23,1%

24,5%

27,3%

19,9%

Sverige

socialdemokratiska
universella rättigheter

Storbritannien

liberal
marknaden

Italien

sydeuropeisk
familjen

Polen

post-socialistisk
blandning

Tyskland

konservativ
rättigheter/försäkringar

(Norge)

Ekonomiskt bistånd i europeiskt perspektiv

Hur organiseras ekonomiskt bistånd i olika europeiska länder?

	Sverige	Polen	Italien	Storbritannien	Tyskland
Finansiering	Lokal	Nationell/ lokal	Nationell/ regional/lokal	Nationell	Nationell/ lokal
Reglering	Nationell/ lokal	Nationell	Nationell/ regional/lokal	Nationell	Nationell/ lokal
Variationer	Till viss del	Till viss del	Till stor del	Ingen	Ingen
Söka jobb	Ja	Ej obligatoriskt	Varierar	Ja	Ja
Socialt arbete	Ja	Ja	Ja	Nej	Nej

Välfärden tillämpas lokalt - 5 städer (likartat problematik)

	Malmö	Radom	Turin	Glasgow	Dortmund
Fattigdom på den politiska agendan	Nej	Nej	Ja	Ja	Ja
Ek. bistånd når behövande	Ja	Ja	Nej	Nej	Ja
Behovsprövat stöd	Rigoröst	Strikt	Generöst	Generöst	Generöst
Tredje sektorn (planerar och levererar)	Inte	Samarbete	Dominerande	Samarbete	Samarbete

7,3 % relativ fattigdom – 0,34% ek. bistånd

Glasgow: föreningar för socialbidragstagare, professionella som informerar & hjälper, bekämpa staten

Några iakttagelser/spårbundenhet

- **Lokala välfärden har ett eget liv, oavsett EU:s ambitioner & nationella institutionella arrangemang** (tredje sektorn, New Social Card 11 000 - 2 000)
- **Tredje sektorn koloniseras av byråkratin**
- **Fattigdomsbekämpning handlar om att ha ett jobb** (arbetslöshet 10% - 30%, arbetande fattiga)
- **One-stop-shop hjälper inte**
- **Fattigvårdslogiken träder fram tydligast i Sverige**

Sverige lyckas bäst dock mest stigmatiserande

Alexandru Panican

Ekonomiskt bistånd i europeiskt perspektiv

Medborgerliga rättigheter – legala rättigheter

3 kriterier:

preciseras i lag (villkor + innehåll)

utkrävbarhet (kunna överklaga)

uttvingbarhet (rätt att utkräva materialisering av beviljad rättighet)

Preciseras i lag? SoL målinriktad ramlag

- rätt att ansöka, ej rätt till socialbidrag
- ej kan tillgodose behoven på annat sätt - inskränkt äganderätt
- stå till arbetsmarknadens förfogande
- rätt till skälig levnadsnivå (rätt till skälig boendekostnad)
  - (i) Individuell behovsprövning för att skilja värdiga från ovärdiga
  - (ii) Bedömningar på lokal nivå – yrkesverksammas tolkning
  - (iii) Stödja kommunens invånare
  - (iv) Konfiskera medborgerliga rättigheter

Fattigdomens grammatik: kategorisering (de värdiga) av ”våra egna” (stadens),
undergivenhet (villkorat liv - ek. bistånd aldrig bli en rättighet)

Bekämpa fattigdom genom att bekämpa fattiga
Fel på systemet, ej på socialsekreterare!

Kommunala arbetsmarknadsåtgärder

- **kostnaderna har ökat avsevärt (samtidigt lägre arbetslöshet, färre deltagare i åtgärder, andelen arbetslösa utan arbetslöshetsersättning har minskat)**
- **kostnaderna 5 miljarder netto**
- **insatserna involverar 100 000 deltagare**
- **ca 4 700 årsarbetare**

Vad vet vi om vad kommunerna gör och insatsernas resultat?

Kunskapsöversikt - vad vet vi?

- **En tudelad arbetsmarknadspolitik sedan 90-talet: en statlig riktad till arbetslösa med arbetslöshetsförsäkringar och en kommunal för arbetslösa socialbidragstagare**

Varför kommunal aktivering?

- (i) **en passiv Af**
- (ii) **Af:s program har en för låg aktivitetsgrad eller kvalitet**
- (iii) **missbelåtenhet med statlig arbetsmarknadspolitik som inte kan anpassas till lokala förhållanden**
- (iv) **bristande samarbete med Af**

Kunskapsöversikt – vad vet vi?

Arbetsförmedlingen

- **tar ansvar endast för vissa grupper - oftast de som är "lättast" att arbeta med**
- **"kreativitet" i bedömningar av vem man kan jobba med kopplade till organisatoriska förhållanden, ej till individuella orsaker**
- **Exempel på administrativ kategori tillämpad på tvivelaktigt sätt - den socialmedicinska koden i vissa fall utan förankring i vetenskaplig kunskap (arbetslösa med kriminell bakgrund, kraftig överviktiga, piercing, bristfällig hygien)**
- **Af behöver inte ta ansvar för felaktiga/tvivelaktiga bedömningar - kommunen har det yttersta ansvaret därmed kommunal aktivering**

Kommunal arbetsmarknadspolitik

- **Kommunal aktivering är heterogen: insatser av olika karaktär som vänder sig till skilda grupper**
- **Insatser av flyktig karaktär i projektform, saknar tydliga mål och låg kvalitet i förhållande till kompetenshöjande verksamhet (gräsklippning, flytthjälp, snöröjning, matlagning..i meritokratiskt)**
- **Aktivering för aktiveringens skull. Aktivering pressas fram utan medvetenhet om strukturella orsaker & oberoende av individens önskemål, problem- och behovsperspektiv. Grundprincipen är att socialbidrag inte ska betalas utan motprestationer**
- **Goda exempel sprids inte**
- **Bristande samverkan mellan Af och kommuner trots regelverk som ska underlätta**
- **Brukaren ska acceptera insatser även om aktiveringen inte höjer kompetensen eller leder till jobb**
- **Vägledande föreställning: bidragstagaren passiviseras via trygghetssystem & utvecklar bidragskultur. Aktiveringen visar om man är värdig ek. bistånd.**

Egen undersökning (11 kommuner)

Verksamhetschefer

- **Chefer för Af: hänvisar oftast till central reglering/direktiv. Agerar oftast som implementerare av regelverk som dock tolkas på olika sätt (från ingen frihet till mycket frihet).**
- **Kommunala verksamhetschefer har en tydlig bild om vad som bör göras & förbättras. Agerar oftast som entreprenörer. Visar handlingskraft, något ska göras fort. Argumentationen pekar på **jobbaktivering** (kontroll, sanktioner & ökade krav på den enskilde), ej utbildning & erfarenhet från reguljär arbetsmarknad.**

Gruppintervjuer

Olika syn mellan verksamhetschefer och medarbetare, t. ex. gällande samverkan:

- **Verksamhetschefer:** samverkan med Af har blivit bättre. Samverkan inom kommunen fungerar bra. Representanter för Af: det har varit problematiskt men **just nu** pekar allt åt rätt håll.
- **Socialsekreterare:** samverkan med Af fungerar inte, för stressade & olika bedömningar
*Sedan har Arbetsförmedlingen kontrollsyste*met med kategori 14. Det räcker med att du bommar ett möte eller två, så är du direkt i kategori 14. Fast ibland har dem inte ens fått papperna eller inte har kunnat läsa dem när de skulle.
- **Arbetsmarknadsenheter:** samverkan med Af fungerar inte alls, Af har knappt koll på vad de gör
- **Bristfällig samverkan mellan socialtjänst & arbetsmarknadsenheter** (vet ej mycket om varandra). Ofta ”vi är inte socialtjänsten” attityd bland representanter för kommunala arbetsmarknadsenheter.

Gruppintervjuer - medarbetare

- **Socialsekreterare pekar på tendensen att jobba med de som står närmast arbetsmarknaden (liknar Af). De som behöver mest stöd får inte det (resurser, statistik):**

Vad som ofta kommer på tal för oss är att det saknas genomtänkta insatser för stora delar av våra grupper. För de klienter som inte är jobbredda har svårare, det saknas insatser för dessa. Så både vi kommunen och Af har inget att erbjuda dessa. Samma gäller för svaga klienter, det finns inga insatser för dessa. Så man kan väl säga att det skulle behövas mer och givetvis med kvalité /---/ Men i verkligheten är det så att alla vill jobba med de som ger resultat för det ser ju bättre ut i statistiken.

- **Det nämns att cheferna vet om detta men lyssnar inte (knappa resurser, vill vissa bra statistik)**
- **Flera exempel på ”falla mellan stolarna” – framförallt gällande (obefintlig) samverkan med FK**

Gruppintervjuer – medarbetare

- **Om effekter med aktiveringen: det görs en del utan att veta effekterna**
Vi kan säga att vi har lyckats med många med självförsörjning. Sedan om det är så att det är vi som har gjort något bra eller så har de lyckats utifrån egen styrka är det en annan diskussion. Det kan inte framgå om det är våra insatser som har lett till något bra.
- **I många fall är det någon annan som kan svara på effekter**
- **Mer kritiskt förhållningssätt från socialsekreterare (aktivering för aktiveringens skull, parallella spår med Af) än medarbetare från kommunala arbetsmarknadsenheter när det gäller aktivering**
- **Ärendetrycket har minskat inom socialtjänsten (i många fall genomförda omorganisationer för att bibehålla anställda & effektivisera) dock fortsatt högt arbetstryck på kommunala arbetsmarknadsenheter**

Huvudslutsatser

- Fortfarande heterogen aktivering med svårbedömda insatser utan direkt kunskap om effekter
  - Motprestationer fortsätter vara grundbulten i kommunal arbetsmarknadspolitik
  - Samverkan ordnas lokalt och brister (samverkan med FK?)
  - 2 aktiveringsmodeller:
    - (i) jobbaktivering (piska): kontroll & sanktioner för att öka individuella ansvarstagandet i jobbsökande aktiverer & praktik
    - (ii) resursaktivering (morot): (genomtänkt) utbildning & erfarenhet från reguljär arbetsmarknad, sanktioner & kontroll underordnad roll
- Forskningen visar att **jobbaktivering & sanktioner ökar risken för socialbidragsberoende**

NYTT

- Kommunal aktivering institutionaliseras: anställda med utbildning, bättre & ändamålsenliga lokaler, försök att fånga individens behov, letar efter genomtänkta arbetsmetoder

Alexandru Panican

Ekonomiskt bistånd och kommunal arbetsmarknadspolitik

Tack!

alexandru.panican@soch.lu.se